

Nietzsche, Friedrich. Duševní aristokratismus. Olomouc: Votobia, 1993. ISBN 80-85619-87-3
(výňatky jen a pouze pro účely kurzu)

„Aristokratismus. Ideály stádných zvířat - které nyní vrcholí jakožto nejvyšší hodnocení společnosti: pokus, dodati jí kosmické, ba metafysické hodnoty. Proti nim hájím aristokratismus. Ta společnost, která v sobě uchovává onen zřetel a delikátnost k svobodě, musí se cítit jako výjimka a musí proti sobě mít moc, od níž se odráží, k níž je nepřátelská a na níž se dívá s patra.

Čím více práva se vzdávám a stavím se na roveň s jinými, tím více se dostávám pod panství nejprůměrnějších, konečně pak nejpočetnějších. Podmínka, kterou má v sobě aristokratická společnost, aby mezi svými členy udržela vysoký stupeň svobody, je krajní napětí, které vzniká z existence protikladného pudu u všech členů: vůle k vládě.

Chcete-li odstraniti silné protiklady a hodnostní rozdíly, pak odstraníte také silnou lásku, hrdé smýšlení, cit sama sebe.

K skutečné psychologii svobodné a rovné společnosti: - Čeho ubývá?

Vůle k vlastní odpovědnosti, známka úpadku autonomie; branné zdatnosti; v oblasti duševní: síly poroučeti; pocitu úcty, podřízenosti, umění mlčeti; velké vášně, velkého úkolu, tragedie, veselí.

Jak se aristokratický svět stále víc smršťuje a sám zeslabuje! Svými vznešenými popudy zahazuje své výsady a pro svou zjemnělou překultivovanost se zajímá o lid, o slabé, chudé, o poesii malého člověka atd.“

„Pohled na nynějšího Evropana mi skytá mnoho nadějí. Tvoří se tu smělá, vládnoucí rasa na širokém, neobyčejně inteligentním stádném davu. Je jasné, že hnutí k vytvoření tohoto davu nejsou už sama v popředí. Tytéž podmínky, které popohánějí vývoj davového zvířete, popohánějí také vývoj vůdčího zvířete. Neodvratně, zvolna, strašně jako osud se blíží velký úkol a otázka:

Jak má být spravován svět jako celek? A jak má být vychováván a pěstěn "člověk" jako celek, ne už národ nebo rasa?"

„Můj boj proti nadvládě stádných instinktů, jakmile s nimi jde věda stejnou cestou. Proti vnitřní nenávisti, s níž se jde proti všemu uspořádání a distanci. Z tlaku hojnosti, z napětí sil, které v nás neustále rostou a neumějí se ještě vylít, vzniká stav, jaký bývá před bouřkou.

Příroda - a my jsme přírodou - se zatahuje. I to je "pesimismus".

Nauka, která s takovým stavem skončuje, tím že něco poručí: přehodnocení hodnot - tím se nashromážděným silám ukáže cesta, směr, takže vybuchnou s blesky a činy. Taková nauka nemusí být naukou o štěstí, ale tím, že uvolňuje sílu, stlačenou a spoutanou až do trýzně, přináší štěstí.

Radost vzniká, kde je pocit síly.

Štěstí: v uvědomění síly a vítězství.

Pokrok: zesílení typu, schopnost velké vůle, všechno ostatní je nedorozumění, nebezpečí.

„Novější člověk uplatňoval svou idealisující sílu vzhledem k jednomu bohu většinou v jeho rostoucím zmorálnování. - Co to znamená? Nic dobrého, úpadek lidských sil. Sám o sobě by byl totiž možný opak, jsou také příznaky toho. Bůh, myšlený jako osvobození od morálky, jako hojnost životních protikladů, které by v sobě kupil, a v božských mukách vykupoval, schvaloval, bůh jako "druhý břeh", opak žalostné pokoutní morálky "dobra a zla". Odstraňme nejvyšší dobrotu z pojmu boha - je boha nevhodná. Odstraňme také nejvyšší moudrost - je domýšlivostí filosofů, která zavinila toto mudrcké monstrum boha: aby se co nejvíce podobal jim! Nikoli! Bůh je nejvyšší moc - to stačí! Z ní plyne všecko, z ní plyne "svět". A kolik nových bohů je ještě možno! Mně samotnému, v němž náboženský, t. j. bohotvorný instinkt občas procítá v nepříhodnou dobu, jak se mi různě a rozličně po každé projevilo božství!

Hodnotu určují a vytýkají toliko kvantitativní moci - nic jiného. Vůle k moci. Jak by měli vypadat lidé, kteří vykonají toto přehodnocení na sobě. Pořádek hodnot jakožto pořádek moci: válka a nebezpečí je předpokladem, že hodnota udrží své podmínky. Grandiosní vzor: člověk v přírodě - dělá z nejslabších, nejchytřejších bytostí své pány, hloupější moc si podmaňuje.

Rozlišuji typus stoupajícího života a druhý typus úpadku, rozkladu, slabosti. Měli bychom věřit, že otázka hodnot mezi oběma typy je nutná?

O hodnotě rozhoduje množství moci, kterou jsi - zbytek je zbabělost.“